

בעניין אם מי שעירב עירוב תבשילין ונאבד עירובו או שעירב על מה שאי אפשר לערב אם סומך על עירוב של גדול העיר

ממל מוקום לא עבדי בזה את ברכתם לבטלה שהרי שפיר התייר עירובם את ההכנה ומיו"ט לשבת עד שנאבד העירוב ומה שסומכים על עירוב גדול העיר אינו מבטל למפרע את עירובם שלהם.

הנה בבית יוסף (סימן תקכ"ז) כתב בשם הכל בו ז"ל 'התירו בעלי הוראה לסמוך על עירוב אפילו מי שהניח עירוב ואבד ואף על פי שגילה דעתו כשהניח עירובו שאין בלבו לסמוך על עירוב חבירו, אם יאבד עירובו ואין בעירובו שהניח גילוי דעת' ע"כ, וכן פסק בשו"ע שם (ס"ז) וע"ש במ"ב (סקנ"ג).

ויש לעיין במה שכתב הכל בו שאין גילוי ידעת במה שהניח העירוב שאין בלבו לסמוך על עירוב חבירו, דלכא' כוונתו שאם נאבד העירוב הרי מתברר שעירובו לא הועיל לו ולחכי אמרינן שאלו ידע שייאבד עירובו היה רוצה לסמוך על עירוב של גדול העיר, ולכאורה הא מילתא תליא בדין ברירה שהרי בשעת הנחת העירוב אכתי אינו מבורר אם רוצה בעירובו שלו או שרוצה בשל חבירו ורק אחר שנאבד עירובו או שנתקלקל העירוב מתברר שרצה בעירוב חבירו והרי זה תליא בדין ברירה, ואי לא אמרינן ברירה לא מהני האי עירוב להתירו לבשל מיו"ט לשבת, וראיתי בספר שלמי תודה על 'חג השבועות ויום טוב' שכתב בשם מרן בעל אילת השחר זצ"ל דכיון שעירוב תבשיליו אינו אלא מדרבנן סמכינן אברירה ומהני עירובו.

יבואר אם כשהניח עירובו בירך על מצוות עירוב ואחר כך נאבד וסומך על עירוב חבירו הרי נעשית ברכתו שבירך לבטלה

ולכאורה יש לעיין בזה דהרי כשמניח עירוב תבשילין הרי מברך עליו על מצוות עירוב, וע"כ דלא סמך על עירוב של גדול העיר שהרי אם סמך עליו הרי יש לו עירוב ואינו מחוייב להניח עירוב תבשילין ואיך יברך על מצוות עירוב, אלא ע"כ בשעת הנחת העירוב היה בדעתו שלא לסמוך על עירוב של גדול העיר, אלא שכשאבד עירובו או נתקלקל אמדין לדעתיה שהיה רוצה בעירובו של חבירו וא"כ הרי מתברר שהנחת עירובו היה ללא צורך והרי מתברר שברכתו היה לבטלה.

ואין לומר שהרי בלא"ה ברכתו לבטלה שהרי נאבד עירובו ואינו בעולם ומצאנו שעירובו לא התיר לו לבטלו מיום טוב לשבת וא"כ בלא"ה הרי ברכתו לבטלה גם אם לא יסמוך על עירוב של גדול העיר.

אכן זה אינו שהרי יתכן שהעירוב כבר התיר לו לבשל מיום טוב לשבת ובאמצע יום טוב נאבד עירובו שעד עתה היה העירוב מתירו לבשל מיום טוב לשבת ולא היה ברכתו לבטלה שהרי הועיל לו עירובו להתירו להכין מיו"ט לשבת, אלא דמעתה שנאבד עירובו אינו יכול לסמוך על עירובו שלו, ולכן צריך לסמוך על של גדול העיר, ובוה שמבכר שרוצה בשל גדול העיר הרי מבכר שברכתו על מצוות עירוב היה לבטלה שהרי בשעת הנחת עירובו היה לו כבר עירוב של גדול העיר.

יבואר האם בשביל שמחת יו"ט מותר לגרום שתהא ברכתו לבטלה

וא"כ תמיה ליה טובא איך שרי ליה לסמוך על עירוב גדול העיר וזעזוע שותהא ברכתא לבטלה שהרי אם סמך על עירוב של חבירו הרי בשעת הנחת העירוב היה לו עירוב כבר ואי אפשר לו לערב על של עצמו ולברך עליו אם יש לו עירוב, ואיך נתיר לו לעשות את ברכתא לבטלה כדי שיוכל לבשל מיום טוב לשבת, האם מצוות עונג שבת מותר לעשות את ברכתא לבטלה.

ועוד שהרי אינו מבטל מצוות עונג שבת מיניה שהרי יכול להקנות קמחו לאחרים ויבשלו עבורו, או שיבשלו לו פת אחת וקדירה אחת וצולין לו דג קטן לצורך שבת כדאיתא בגמ' (ביצה דף כ"ב) ולמה יגרום לעצמו ברכה לבטלה, כדי לשיוכל לבשל בעצמו מקמחו שלו, וצ"ע.

והנה אם הגדול העיר היה עושה עירובו עבור העיר אחר שכל העיר עשו עירובם הרי כשעשו אנשי העיר את עירובם היה עירובם מתיר את הבישול מיו"ט לשבת, ואע"פ שאחר כך עשה גדול העיר את עירובו עבורם לא חשיבי ברכתם לבטלה שהרי בשעה שעשו עירובם אכתי לא היה להם עירוב ונתחייבו במצוות עירוב ושפיר מצינו ללמד עליהם. ואע"פ שלאחר שנאבד עירובם רוצים לסמוך על עירוב של גדול העיר.

יבואר שיתכן שהאדם לאדם כמה עירובי חצירות אלא שאינו יכול לברך אלא על עירוב הראשון שעשה

ואע"פ שיש להם עירוב ורוצים בו ומתיר להם ההכנה מיו"ט לשבת ואיך יסמכו על עירוב של גדול העיר, נראה פשוט שכל אחד יכול לעשות כמה עירובי תבשילין שהרי אם הניח עירוב בערב יו"ט שהחית ואחר כך הוסיף עוד תבשיל לשבת ואמר שהוא לעירוב תבשילין הרי גם הוא מהני לעירוב ויכול להוסיף בעירוב כמה וכמה, ואפשר שאם עירב בתבשיל שאינו נאה יכול לאחר כך להוסיף תבשיל נאה משום חבוב מצוה וכל מה שמוסיף להכין לשבת בשביל ההיתר של העירוב הרי הוא בכלל מצוות העירוב, והכי נמי גם אם עשו עירובם בשחרית יכולים לסמוך על עירוב של גדול העיר שעשה העירוב אחריהם.

אבל אם גדול העיר עשה העירוב בערב יו"ט שחרית וזיכה עבור כל בני העיר, ואחר כך עשה אחד מבני העיר עירובו ובירך עליו ונאבד עירובו אחר שכבר סמך על עירובו והבין מיו"ט לשבת ונמצא שלא היה ברכתו שבירך לבטלה שחרי הועיל עירובו, ואחר שנאבד העירוב וסמך על עירוב של גדול העיר הרי מברר שבשעה שעשה את עירובו לא היה צריך לו משום שכבר יש לו עירוב של גדול העיר ונמצא דברכתו לעילית לבטלה וכמנחת ללוי וצ"ע.

יבואר דבמאירי משמע שגם אם כבר זיכה לו גדול העיר את עירובו מצוה עליו לעשות עירוב בעצמו אע"פ שיש לו את עירוב של גדול העיר

והנה במאירי בבית הבחירה בביצה (דף ט"ז): כתב וז"ל 'מי שלא הניח עירובי תבשילין וגלה בדעתו ובדבריו שאין כוונתו לצאת בשל אחרים אסור לבשל' שאין אדם זוכה בעל כרחו, ומ"מ אומר אני על מי שהניח ונאכל או נאבד קודם שיתחיל לבשל שסומך על אחרים ומותר לו לבשל שאין בהנחתו גילוי הדעת בכך, **אלא שרוצה לקיים מצוה** עכ"ל, וכ"כ בחידושויו שם וז"ל 'ומי שהניח עירובו ונאבד אעפ"י שמכיון שהניח גלה דעתו שאינו רוצה לצאת בשל אחרים אומר אני שרשאי לסמוך בשל אחרים שאין בהנחתו גילוי דעת שלא יהא רוצה לצאת בשל אחרים אלא שהוא מניח לקיים המצוה ואם יועיל ויעיל ואם נאבד דעתו לסמוך בשל אחרים' עכ"ל.

ונראה מדבריו שגם אחר שעשה גדול העיר עירוב יכול לעשות עירוב לעצמו גם אם יש לו את עירובו של גדול העיר ואינו צריך לכוון שאינו רוצה בעירוב של גדול העיר כדי שיוכל לעשות עירוב אלא גם אם עשו עבורו עירוב יכול לעשות העירוב בעצמו ולברך עליו, והיינו טעמא משום שמצוה על כל אדם לעשות עירוב בעצמו ולא לסמוך על של חבירו, ולהכי גם שעשה חבירו עבורו עירוב מכל מקום כל שייכול לעשות העירוב בעצמו מצוה עליו לעשות בעצמו, וזה מש"כ המאירי שאין בהנחתו יגלויו דעת שלא יהא רוצה לצאת בשל אחרים **אלא שהוא מניח לקיים המצוה ואם יועיל יועיל ואם נאבד דעתו לסמוך בשל אחרים עכ"ל**, והיינו שבהנחתו אינו צריך לבטל הנחת גדול העיר עבורו אלא שמצוה להניח בעצמו עירוב תבשילין ואם יאבד יסמוך על של גדול העיר.

וּלְפָנָיו גם כשסומך על עירוב של גדול העיר יכול לערב בעצמו ולהכי כשאנדר עירוב סומך על עירוב של גדול העיר משום שיש לו גם את עירובו של גדול העיר, וזאת כן יכול לברך על של עצמו משום שמצוה לעשות בעצמו עירוב תבשיליו.

וּלְפָנָיו אין צריך להגיע לכריזה שאם נאבד העירוב מתברר שסמך על עירובו של גדול העיר ובדברנו יש ברירה וכמש"כ בשלמי תודה בשם מרן בעל אילת השחר "צ"ל, אלא אפשר לומר שגם אם יש לו את עירובו של גדול העיר יכול לעשות עירוב בעצמו למצוה ויש לו שני עירובין גם את שלו וגם את של גדול העיר ואינו חסר כלום.

יבואר אם עירב בדבר שאין מערבין בו כמו על דג מליח אם יכול לסמוך על גדול העיר

ובספר שלמי תודה (יו"ט סימן ל"ו) הביא בשם ספר בית דוד שהובא בברכי יוסף (סימן תקכ"ז סי"א) וז"ל 'ראה דאותו שעירב בדג מליח שלפי האמת אינו עירוב, אין לו תקנה בשיסמוך על מי שעירב דכיון שעירב לעצמו מאתמול גלי דעתיה דלא ניחא ליה לזכות בעירובי של אחר וכיון דלא בעי לזכות אין האחר יכול להיות מזכה לו בעל כרחו, ואע"ג דהשתא רוצה הוא לזכות אינו מועיל לו דעיקר הזכיה היא באותה שעה שהאחר מניח העירוב ומזכה לו ע"י אחר שהוא מגביה העירוב וזוכה בו בעד אחרים וכיון שבאותה שעה לא רצה זה לזכות אין יכול לזכות עכשיו דבמה יזכה עכשיו.

ושוב מצאתי ראייה דאין לו תקנה בשיסמוך על חבירו כיון דגלי דעתיה דלא ניחא ליה לזכות בעירוב של אחר ממה שכתב הכלבו (סי' נ"ט) וז"ל 'והתירו בעלי הוראה לסמוך על עירוב אפי' מי שהניח עירוב ואבד ואעפ"י שיש לומר שגילה דעתו כשהניח עירובו שאין בלבו לסמוך רק על עירוב עצמו שהניח מ"מ יש לדעת שכל אדם דעתו לסמוך על עירוב חבירו אם יאבד עירובו ואין בעירובו שהניח גילוי הדעת' ע"כ, הרי

3

בענין הניח עירוב ויצא חוץ לתחום האם עירובו עולה לו

אמרין בגמ' (ביצה דף ט"ו): 'מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח עירובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי, ועד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת, ופרש"י 'ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם ולא עלו על לבו לזכרן' עכ"ל, וכתב הרמ"א (סי' תקכ"ז ס"ה) דאפילו אם זה שעומד חוץ לתחום הניח עירוב תחומין ויכול לבא לכאן מ"מ מן הסתם אין דעתו של מניח להקנות אלא למי שהוא בעירו או בתוך התחום אא"כ התנה עליו המניח בהדיא, וכ' המ"ב (ס"ק כ"ט) דמ"מ אפי' אם נתכוון עליו לא מהני אם לא הניח עירוב תחומין, שהרי אינו יכול לבוא וליקח עירובו.

וכן מבואר בב"י דהא דמהני דעתו של מניח להעמיד חוץ לתחום אינו אלא למי שיכול לבוא על ידי עירובי תחומין אבל אם אינו יכול לבוא ליקח עירובו לא הוי עירוב תבשילין לדידיה שהרי אינו יכול לאכול התבשיל בשבת ואין לו עירוב כדי להתיר ההכנה מיום טוב לשבת.

ויש לעיין אמאי לא אמרין שיכול להביא עירובו על ידי עכו"ם שאמירה לעכו"ם באיסור שבות מותר לצורך מצוה והכי נמי מותר לומר לעכו"ם להביא עירובו למקום שנמצא ועל ידי זה יוכל לבשל מיום טוב לשבת והוא חשיב צורך מצוה.

ואפשר דמאחר שתבשיל אחד ודג קטן מותר לעשות בלא עירוב תבשילין אלא שעל ידי עירוב יכול לעשות עוד תבשילין לשבת לא חשיב צורך מצוה להתיר השבות על ידי עכו"ם, וצ"ע.

יבואר שמה שאפשר להביאו על ידי עכו"ם לא חשיב שיש לו עירוב שיכול ליהנות ממנו

והעירני ש"ב הגאון ר' מנדל לובין שליט"א שבעירוב תחומין המניח עירובו במקום שאינו יכול להגיע אליו אלא על ידי עשיית שבות הרי עירובו עירוב, וכמו המניח עירובו בכרמלית ונתכוון לשבות ברה"י עירובו עירוב שמאחר שלא גזרו על השבות בבהש"מ במקום מצוה יכול להגיע לעירובו בבהש"מ ולאכלו ולהכי עירובו עירוב, אבל אם הניח עירובו ברה"ר ונתכוון לשבות ברה"י אינו עירובו עירוב משום שאינו יכול להגיע לעירובו ולאכלו, ולכאורה אמאי אינו עירובו עירוב הרי יכול לומר לעכו"ם להביא לו עירובו בבין השמשות שהרי הותר אמירה לעכו"ם באיסור דאורייתא בבין השמשות במקום מצוה.

ואפשר דרק בעירוב תחומין לא מהני מה שהעכו"ם יכול להביאו אצלו דמאן יימר דמזדמין ליה עכו"ם בשעת בהש"מ, דבשלמא אם יכול בעצמו לקחת עירובו על ידי עשיית שבות בבין השמשות שפיר הוי עירוב אבל שיוזמן לו עכו"ם אפשר דלא יא' לו עכו"ם באותו שעה והרי הוא ועירובו במקום אחר, אבל בעירוב תבשילין הרי יכול העכו"ם להביאו להעירוב כל היום טוב וכו' אפשר דחשיב שיש לו עירוב שיכול לאכלו בשבת, וצ"ע.

יבואר שיטת הר"ן דלא מהני עירוב תבשילין על מי שדר חוץ לתחום משום שאינו בדין שיערב אחד על כל העולם

והנה הר"ן כתב בביאור הא דמהני עירוב גדול העיר עד תחום שבת דמסתמא דעתו על כל הנמצאים בתחומה אבל טפי מהכי אפשר דאפילו בשפירש ומתנה לא מהני שאינו בדין שיערב אחד על כל העולם' עכ"ל, והובא דבריו בב"י (סימן תקכ"ז),

שלא התייר במאבד עירובו אלא משום שמעיקרא הוי דעתו בכך לסמוך על חבירו אם יאבד שלו הא לאו הכי לא וא"כ יש לומר דוקא אם יאבד מסיק אדעתיה בשעת העירוב ורוצה לסמוך משום דאבדה הוא דבר שעולה על דעת האדם, אבל שיהיה עירובו פסול אינו עולה על דעת האדם שאם היה עולה על דעתו אפי' ספק ספיקא לא היה עושה עירוב זה וא"כ הוא דבר נמנע שיחשוב בשעת עירובו שאם לא יועיל מן הדין עירוב זה שישמוך על אחר, לכך נראה שאין לו תקנה לסמוך אלא לערב בתנאי ביו"ט ראשון ואם נודע לו ביום ב' או ביו"ט של ר"ה אין לו תקנה' עכ"ל.

ולמשנ"ת שגם אם יש לו עירוב של גדול העיר מכל מקום יכול לערב בעצמו ולברך עליו שמצוה עליו שיהא לו עירוב בעצמו אע"פ שלא בטל עירוב של גדול העיר לדידיה, א"כ גם אם נתברר שעירב על מה שאי אפשר לערב מכל מקום גם כשעירב אינו מבטל ברוצו שאינו רוצה את עירובו של גדול העיר וצ"ע.

אמנם בספר בית דוד נתבאר כמו שכתב בספר שלמי תודה בשם בעל אילת השחר שכשנאבד עירובו הרי הוא מברר בדעתו למפרע שרצה לסמוך על עירובו של גדול העיר ואי לא נאבד עירובו אין עירוב גדול העיר עולה לו, ולעיל נתבאר דלדברינו אי"צ לבוא לדין בריה וצ"ע.

3

בענין הניח עירוב ויצא חוץ לתחום האם עירובו עולה לו

ולדבריו לא מהני תנאי להניח עירוב תבשילין למי שנמצא חוץ לתחום וגם לא מהני שהעכו"ם יביאנו שאין העירוב מהני אלא למי שנמצא בתחומו'.

אבל הרמ"א לא הביא דברי הר"ן, וכן המ"ב (סימן תקכ"ז ס"ח) לא הביא שיטת הר"ן בזה, ולדבריהם נראה שאם היה דעת מניח על מי שאינו בתחומו ויכול לבוא על ידי עירוב תחומין שפיר מהני עירובו לה.

יבואר אמאי לא מהני עירוב חוץ לתחום משום שראוי לאחרים

והנה לכאורה אמאי לא מהני גם אם עירובו מחוץ לתחום משום שהוא ראוי לאלו שבמקום העירוב וכיון שראוי לאחר מהני העירוב גם לדידיה וכמו שמצאנו לגבי עירובי תחומין שמערבין לגזיר בין ולישראל בתרומה משום שראוי לאחרים הכי נמי נימא שכל שראוי לאחרים מהני עירובו.

ואע"פ שמסבירא קשה להבין אמאי מהני אם ראוי לאחרים הרי העירוב תבשילין מתיר ההכנה מיו"ט לשבת משום שכבר התחיל להכין את סעודתו לשבת מערב יום טוב וכשאנו ראוי לו הרי לא התחיל להכין את סעודתו לשבת, מכל מקום הרי כתב בספר כל בו (סימן נ"ט) וז"ל 'ומערבין בכל אוכל שהוא מותר באכילה ואף על פי שאסור לזה שמערבין לו כגון לגזיר בין ולישראל תרומה ולגדול ביום הכפורים שהוא חייב בתענית ואסור לאכול' עכ"ל, ומבואר דס"ל דמהני העירוב לדידיה אע"פ שאינו ראוי לו לאכילה כיון דראוי לאחרים סגי בהכי.

והעירוני בני הרב הגאון ר' בן ציון קופשיץ שליט"א דאפשר דלא מהני מה שראוי לאחרים אלא א"כ יכול לתת מתבשיל זה לאחרים דהיינו לארץ אורחים כהנים בביתו ולתת להם תרומה, אבל אם אינו יכול גם לארץ בביתו אלא שיכולים לאכלו במקום אחר לא סגי בהכי.

יבואר אם עירב ביתו ויצא למקום אחר אם יכול לסמוך על עירובו שבביתו

והנה בספר שלמי תודה (סימן ל"ח) נסתפק אי מהני לזכות העירוב לאחרים במתנה על מנת להחזיר דלכאורה לא מהני שהרי אין בידו תבשיל לשבת שיכול לאכלו, וכתב בשם ספר מזווקק שבעתים כת"י פ"ו מהל' שביתת יו"ט בשם הרב בעל השלמן ז"ל 'דהקנת העירוב מערב יו"ט לכל בני עירו ואף הויא דמקנה במתנה ע"מ להחזיר דמעיקרא יהיב פת העירוב לכל בני עירו וא"כ אכיל ליה איהו' ע"כ, וכתב בספר שלמי תודה לבאר דבריהם דמהני משום שהרי הכל בו כתב דמהני עירוב תבשילין אי חזי לאחרים אע"פ שהוא אינו יכול לאכלו ולכן מהני עירוב תבשילין בפסח גם במצות מכונה למי שאינו אוכלו שראוי לאחרים או במצוה שרויה שאינו ראוי לו וחזי לאחרים, והכי נמי כיון דחזי להמניח העירוב אע"פ שאינו ראוי למי שהניחו עבורו משום שצריך להחזיר שפיר דמי.

¹ ובשפת אמת כתב דנראה מדבריו שבאמת היה מהני עירובו גם כעירובו חוץ לתחום אבל אינו בדין שיערב על כל העולם כולו ומבואר דלא בעינן שיהא עירובו ברשותו וכתב וז"ל וכן נראה מסבירא דמה בכך שהוא א"י לבוא עתה מ"מ הוי כהניח הוא בעצמו ע"ת בעיו"ט ואח"כ הלך לו דלא מצוין שיהי' אסור לבשל במקום אחר כשאין עירוב תבשילין שלו במקום זה אבל הרשב"א בעוב"ק וכן בשו"ע כתבו דדוקא למי שהוא ראוי לבוא לכאן שהניח עירוב תחומין לדיד' מהני במפרש שמניח בעבורם אבל בלא"ה לא מהני וצ"ע לפ"ו במי שהניח עירוב תבשילין והלך למקום אחר מה דינו, עכ"ל.

אמנם אי נימא דלא מהני מה שחזי לאחרני אלא משום שיכול לארח האורחים בביתו וחשיב כהכין לעצמו א"כ בניתן לו מנת להחזיר לא סגי בהכי שהרי אינו יכול לארח אורחים בביתו ולתת בפניהם העירוב, וצ"ע.

ולפ"ז היה נראה שמה שהעירו רבים וכבר העיר כן בספר שלמי תודה יו"ט (סימן ל"ו) ובספר שבט הלוי (חלק ח' סימן קכ"ב) במי שעושה עירובי תבשילין במקום מגוריו ואחר כך נוסע הוא לבדו לעיר אחרת ובני ביתו נשארים כאן כמו דשכית בחג השבועות שהחסידים נוסעים לרבותיהם, ולבני ביתו ודאי דמהני העירוב, אבל לדידיה כיון שהוא בעיר אחרת ואינו יכול לאכול ממנו בשבת משום שהוא מחוץ לתחום א"כ לכאורה אינו יוצא בעירוב זה ואינו יכול לעשות מלאכה מיו"ט לשבת על סמך העירוב שבמקום דירתו וכדאמרין גבי גדול העיר, דדוקא מי שהוא בתחום העיר יוצא בו אבל מי שהוא חוץ לתחום ולא הניח עירובי תחומין אפילו אם המערב יתנה עליו בפירוש נמי לא מהני כיון שאינו יכול להגיע לכאן.

אבל למשנ"ת נראה דכל שראוי למשפחתו במקומם הרי עירובו ראוי לאחרים שהם אורחיו שהכין עבורם העירוב וזוהו בוודאי מהני לשיטת הכל בו, כי קא קמבעיא לן אמאי לא מהני מה שגדול העיר עירב עבורו חוץ לתחום הרי ראוי העירוב לאחרני,

ג

בענין קריאת שיר השירים בברכה בעשרה שרואין אלו את אלו

וצריך לומר כמשנ"ת שראוי לאחרני מהני רק כשהוא יכול לתת לאחרני אבל כשאינו יכול לתת לאחרני אפשר דלא מהני מה דראוי לאחרני, וצ"ע.

יבואר דגם בעירובי תחומין לא מהני בנתגלגל חוץ לתחומו ואפי' הכי מהני בחזי לאחרני

ושמעתי מש"ב הגאון ר' מנדל לובין שליט"א שהרי גם המנהי עירוב תחומין ונתגלגל עירובו לחוץ לתחום אין עירובו עירוב שהוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והרי העירוב חזי לאחרני והרי מערבין לנייר בין ולישראל בתרומה, וע"כ צריך לומר שאם נתגלגל עירובו לחוץ למקום עירובו הרי אין העירוב בידו וברשותו וזוהו לא מהני אם חזי לאחרני ורק אם הוא בידו מהני כשחזי לאחרני, ואי נימא דבעינן שיהא ברשותו לא מהני מה שעירב לבני ביתו והוא נמצא חוץ לתחום ביתו שהרי אין העירוב ברשותו.

ועוד נראה דאי בעינן שיהא שלו גם בניתן לו מתנה על מנת להחזיר כיון דהוי שלו וברשותו ותנאי מילתא אחריתי כיון דראוי לאחרני שפיר הוי עירוב להתירו לבשל מיום טוב לשבת.

דרכה שמה יעבירו ארבע אמות ברה"ר כמו מגלת אסתר, והשיב שהגירה דרכה לא שייכא אלא בחיובים המוטלים על כל יחיד ויחיד כמו שופר לולב מגלה בזמנה והיינו דדייק רבה הכל חייבין בשופר הכל חייבין בלולב כו' אבל קריאת מגלות הללו לא הוקבעו כלל על היחיד כ"א על רבים כמו קריאת ס"ת שאם אין כאן מניין עשרה אין חיוב כלל על היחיד ובדבר שאין חיובם מוטל כ"א על הרבים ליבא למיחש שמה יעבירו כו' כמו דאמרין בעלמא (ערובין דף ג') רבים מדכרי אהרדי' עכ"ל.

וכתירין הנ"ל כתב בשו"ת מהרל"ח (סימן ל"ב) הובא בכף החיים (סימן רפ"ב אות ד') על שקוראים בשבת בספר תורה ולא חיישינן שמה יעבירו כו'.

אכן נראה דהא דצריך עשרה לקריאה זו אינו דומה לעשרה דבעינן בדבר שבקדושה, דעשרה דבעינן לדבר שבקדושה בעינן שיהא המקום ראוי להשראת השכינה וכל בי עשרה שכינתא שריא, וכמו שאמרו במגלה (דף כ"ג:) על הא דאין פורסין על שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים וברכת חתנים ואין מוזמנין בשם פחות מעשרה, ובגמרא אמרו 'מנא הני מילי אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה' ע"כ, וזוהו בעינן שיהיו העשרה במקום אחד כדי שתשרה שכינה שם, אבל במקרא מגילה דבעינן עשרה כדי שישמעו עשרה את המגלה שהא למוד התורה בעשרה אפשר דכל היכא שיש עשרה ששומעים דברי התורה שפיר מברכין על מקרא מגילה שהרי סוף סוף שומעים עשרה את המגילה ויש כאן קריאת המגילה בציבור, וצ"ע.

יבואר עשרה לפרסומי ניסא של מגלת אסתר אי בעינן שיעמדו במקום אחד

ויש להסתפק במקרא מגלה בפורים דבעינן עשרה משום פרסומי ניסא אפשר דסגי גם בעשרה שרואין אלו את אלו ושפיר חשיב פרסומי ניסא, וכמו שאמרו בכתובות (דף י'): 'אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתא פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפיהו המזכה לעובר קנה', ופשוט דלא בעי עשרה במקום אחד והכי נמי לא בעי עשרה במקום אחד וצ"ע.

וכך נהגתי שברכתי על מקרא מגלה בקריאת שיר השירים בעשרה שרואין אלו את אלו וסמכתי על הכרעת השו"ע והמגן אברהם שברואין אלו את אלו חשיב שפיר עשרה לדבר שבקדושה וגם דאפשר דלמקרא מגלה סגי בעשרה ששומעים המגלה אפי' שאינם במקום אחד.

בענין מצוה הנעשית בהשתוקקות ובמסירות היא בדרגא אחרת

וצ"ב במה שאמרו כיון ששבת וי אבדה נפש הרי כששבת נתוסף בו נשמה יתירה, והנה בשם משמואל שמות פרשת יתרו כתב וז"ל 'והקושיא ידועה שאדרבה כיון ששבת נתוספה הנפש,

ורק ביציאת השבת אבדה נפש ולא כששבת, והגיד כ"ק קוני האדמו"ר הגדול וצללה"ה מאצק שכוין ששבת אז נפקחו עיני האיש ויודע ומכין את מצבו ואז צועק וי שהני כאבדה ממש ונפשי נאבדה' עכ"ל.

ושמעתי בשם הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל שאמר דחזין שהתורה גילתה לנו את מתנת הנשמה יתירה דרך מה שמרגישים במוצאי שבת וי אבדה נפש והיינו כשיש את ההעדור מרגיש האדם את עשרו הגדול כשיש לו מה שניתן לו, וכמו שכתב רבינו יונה אם לא ישתבץ בחשך לא היה ד' אור ל'.

שבת וינפש וי אבדה נפש

והנה בגמ' (ביצה דף ט"ז) איתא 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל מצוה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ מן השבת שנתן בצנעא דכתיב 'ביני ובין בני ישראל', אי הכי לא לינשנו גוים עלה, שבת אודעינהו, מתן שברה לא אודעינהו, ואיבעית אימא מתן שברה נמי אודעינהו נשמה יתירה לא אודעינהו, דאמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נתן הקדוש ברוך הוא לאדם בערב שבת ובמוצאי שבת נוטלה הימנה שנאמר שבת וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש' ע"כ.

והנה הרמ"א (סימן ת"צ סעיף ט') כתב וז"ל 'ונוהגין לומר שיר השירים בשבת של חול המועד, ואם שבת ביום טוב האחרון אומרים אותו באותו שבת וכן הדין בסוכות עם קהלת, ונוהגין לומר רות בשבועות, והעם נהגו שלא לברך עליהם על מקרא מגילה ולא על מקרא כתובים' עכ"ל, ובמשנה ברורה (שם ס"ק י"ט) כתב על מה שכתב הרמ"א והעם נהגו שלא לברך וז"ל 'וכן הסכים הט"ו, ומג"א הסכים עם אותן הפוסקים המצריכין לברך על כולם חוץ מקהלת, והגר"א בביאורו כתב דאף על קהלת יש לברך, ולכן הנוהג לברך עכ"פ כשכתובין על קלף בודאי אין למחות בידו' עכ"ל.

ונראה מדבריו דלא נחא ליה מה שמברכין על קריאת מגלות אלא שאין מוחזין בידם של המברכין וא"כ אע"פ שנהגו בשיבות לברך על מקרא מגלה על שיר השירים ושאר מגלות וכמו שנהגו בירושלים על פי הגר"א מכל מקום במקום שהעשרה אינם אלא על ידי רואין אלו את אלו שלא סמכו על צירוף עשרה אלא בשעת הדחק אפשר דבזה אין לברך על מקרא מגלה.

יבואר דקריאת המגלות חובת ציבור

והנה אע"פ דפשוט שלא תקנו לקרות קריאת המגלה של שיר השירים ורות וקהלת אלא בציבור, וכמו שכתב בספר פעולת שכיר על מעשה רב אות קצ"ה בשם הגר"א שכתב וז"ל 'ושמעתי שהקשה חכם אחד לרבינו זצ"ל אם איתא שקריאת המגלות הללו הוא חיוב כ"כ איך מותרין לקרותן בשבת ולמה לא נגזר עליהן גזירה

בספר יחי ראובן מביא מעשה שהיה עם חמיו של הגה"צ ר' יעקב גלינסקי זצ"ל שעלה מרוסא אחר הרבה שנים שלא ראה את בתו ומשפחתו ולמחרת הגיעו לארץ ישראל הלך להתפלל שחרית בשעה מוקדמת והגיע השעה עשר והוא עדיין לא חזר לביתו והתחילו לדאוג לו אם תעה בדרך והלך נכדו לחפשו והגיע לבית הכנסת וראהו וישב בבית הכנסת ושאלו למה אינו חוזר לביתו ואמר שנים רבות לא היה לי את האפשרות לענות קדיש וקדושה ואמן וברכו ועכשיו אני יכול לענות ולקיים מצוות ד' אני מרגיש מלידארד ולכן עדיין אינו רוצה לחזור לביתו.

והנה אנחנו זכינו להרגיש הרגשה נעלה זו כשזכינו לחזור לבתי כנסיות ובתי מדרשות אחר שנותקנו וגורשנו מהם למשך שני חדשים מראש חדש ניסן עד שלח אייר שהיו ימים שלא היה

ושמעתי מהגאון ר' זאב כהן שליט"א שאמר שכל ברכת השחר נאמר בהרגשת ההעדר שאנו מרגישים ומברכים על מה שניתן לנו, שהרי אנו מברכין פוקח עורים ומלביש ערומים ומתיר אסורים ולא מברכים שיש לנו עינים לראות ובגדים להלביש אלא שאנו עורים והקב"ה פוקח עורים, דהברכה להקב"ה הוא להרגיש שבלא המתנה שניתנו לנו אנו חסרים בלא כלום והוא שאנו בלא מה שניתן לנו אנו עורים ואסורים וערומים וכך יכולין אנו להרגיש את טובתו של מקום ולברכו ולהללו על כל מה שנתן לנו.

העוסק בתורה יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה כולה

וכבר נתבאר שגודל המעשים של האדם נמדדים ונערכים לפי הערכתו אותם וכמו שאמרנו בגמ' (חגיגה דף ה'): 'רב אידי אבוא דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל הוה אויל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב והוה קרו ליה רבנן בר בי רב דחד יומא חלש דעתיה קרי אנפשיה שחק לרעהו אהיה וגו' אמר ליה רבי יוחנן במטותא מניך לא תעניש להו רבנן נפק רבי יוחנן לבי מדרשא ודרש 'ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון' וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה כולה" ע"כ.

וצ"ב במה הניח את דעתו שיום אחד בשנה חשוב שנה הרי א"כ מי שעוסק שלש מאות ושישים וחמש ימים הרי הוא כעוסק בתורה שלש מאות ושישים וחמשה שנים ובמה חיוק את רוחו

בברכת כהנים לכאורה נראה שיש בה ששה ברכות יברכך, וישמרך, ויאר פניו, ויחונך, וישא פניו, וישם לך שלום, אכן ברש"י דברים פרשת ראה (פרק י"ג) על הפסוק 'לא תוסף עליו' כתב וז"ל 'לא תסף עליו חמשה טוטפות בתפילין, חמשה מינין בלולב, ארבע ברכות בברכת כהנים' עכ"ל, וצ"ב שהרי יש ששה ברכות בברכת כהנים ולמה כתב רש"י שעוברים על כל תוסף אם מוסיף ברכה רביעית בברכת כהנים וצ"ב.

ושמעתי מהגאון ר' זאב כהן שליט"א לבאר בזה דעיקר הברכה בברכת כהנים הוא הזכרת שם שמים על ישראל וכמנ"כ 'ושמו את שמי על בני ישראל', ושם שמים הנמצא בברכת כהנים אינו אלא ג' פעמים ולחכי ליכא אלא ג' ברכות בברכת כהנים, ולחכי אמרו בגמ' ראש השנה (דף כ"ח): 'מנין לכהן שיעלה לדוכן שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות לברך את ישראל אוסיף ברכה אחת מושלי כגון 'ה' אלהי אבותכם' סף עליכם' תלמוד לומר לא תספו על הדבר', ואמאי בחרו כדוגמא הברכה של יוסף ד' עליכם ולא ברכה אחרת נראה דהתוספת אינו אלא בברכה בשם ולחכי לא אמרו אלא ברכה זו דאית בה שם ד'.

ואפשר להוסיף דהנה כתיב בפרשת שופטים (כי בו בחר ד' אלוךך מכל שבטיך לעמוד לשרת בשם ד' הוא ובניו כל הימים' וכתב בהעמק דבר וז"ל 'לעמוד לשרת פירש רש"י בשם הספרי **מכאן שאין שירות אלא מנומד, מפרש כי בו בכהנים דמייירי בפרשה זו, ומשמעות לשרת בשם ה' הוא ברכת כהנים שהוא בשם שאי אפשר לפרש בעבודת המקדש ומחשבו לשם גבוה דאם כן האיד' יבואר זה המקרא הוא ובניו מי הוא ומי המה בניו הכל בכלל כהני ה', ואין לפרש קטנים שמכונים בשם בניו שהרי קטנים פסולים לעבודה **אלא על כרחך מפרשי בברכת כהנים** ואפילו קטנים עולים עם אביהם והיינו דתניא בספרי כל הימים בין בארץ בין בחו"ל וזה אינו אלא בברכת כהנים ומ"מ נכלל בזה הלשון עבודה גם כן שהרי כתיב לשרת' עכ"ל.**

ובאמת כבר קדמו ברבינו הלל על הספרי שמה שכתב כל הימים בין בארץ בין בחוץ לארץ וע"כ דאייירי בברכת כהנים וכמו שדקדק כל הכתוב בהעמק דבר.

ולמשנ"ת דהוא שרות בשם ד' והוה מהותו של **ברכת כהנים ברכה בשם ד'** יבואר מה שאומרים הכהנים אחר ברכת כהנים השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, והעירו דלכאורה הוא בכלל כל תוספי ולמשנ"ת אין בזה משום כל תוסף שאין בו ברכה בשם.

ואפשר עוד לומר דלא חשיב כל תוסף שאינו אלא תפלה שתתקיים הברכה ואינו ברכה לישראל ולכן אינו עובר בזה משום כל תוסף.

שלא תחלש דעתו שקראוהו בר בי רב דחד יומא, וצריך לומר שמי שהולך דרך של שלשה חדשים ללמוד יום אחד הרי הוא מעריך את למודו שכדאי כל הטרחה והיגיעה הרבה הלזו כדי ללמוד יום אחד, אצל אדם זה הוא חשוב שנה אבל מי שלא מעריך יום אחד של למוד התורה שכדאי ליגע טירחה גדולה של ג' חדשים בהליכה ג' חדשים בחזרה אין ללמוד חשיב כשנה שלימה.

ואני ברוב חסדך אבוא ביתך

והנה בפנינו רבינו יחזקאל על הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל כתב וז"ל 'זכיתי לשמוע פעם מפי רבנו זצוק"ל שסיפר בלשון זו בדרשה אחת בבית הכנסת בלונדון, אמרתי להם הבה נתבונן מה חושבים אתם כאשר באים אתם לבית הכנסת ומה חשב דוד המלך כאשר בא לבית ה' אתם בודאי חושבים שהנכם עושים בזה את הטובה הכי גדולה להקב"ה כשבאים אתם לבית הכנסת, ואילו דוד המלך אמר 'ברב חסדך אבא ביתך' אתה השי"ת מגדיל חסדך עלי בזה שנותן אתה לי את האפשרות לבוא לבית הכנסת, כך צריך יהודי לחשוב שזה חסד מיוחד מהשי"ת שיכול הוא לבוא להתפלל וללמוד בבית הכנסת, הנה הייתי היום בבית החולים כאן בלונדון הגיעו בעצמכם כמה עשרות ומאות אנשים ותוקים למטותיהם בלי אפשרות לזוז כמה היו אנשים אלה מוכנים לתת ולשלם עבור האפשרות שיוכלו לקום ממתנם וללכת אפילו פעם אחת לביהכ"נ לתפילת מנחה אחת והוא אין זה חסד ד' שיכולים אנו לבוא כל כך בקלות לבית ה' 'ואני ברב חסדך אבוא ביתך', וצריך לנצל זכות זאת היטב כל זמן שעדיין אפשר על דרך שאמרנו חז"ל

ברכת כהנים ברכה בשמו של הקב"ה

בכל מאורך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד

ביאור מה שהכהנים אומרים עשינו מה שגזרת עלינו ובסודור יעב"ז כתב על מה שאומרים הכהנים עשינו מה שגזרת עלינו ואין זו תוספת ברכה לעבור על כל תוספי אחרי שכבר הפכו הכהנים פניהם מן העם ואינם מכונים להוסיף אלא בקשת רחמים מהשי"ת שייסכים בברכתם ומבקשים השקיפה וכו', וזכ"ב בשו"ע הרב (סימן קכ"ח ס"ק מ') דאינו עובר בכל תוספי משום דמהדר אפיה מציבואר וכבר פשטו כפיהם ואינו עובר אלא בנשיאת כפים.

ובסודור אור החמה (עמוד י') **מביא בשם דו"ה הר"ה רבי צבי הירש קרויזר** דהיות ויש דין שכהן שבא להוסיף ברכה לוקה משום כל תוסף לכך אומרים הכהנים שבאמת רצונו להוסיף ברכות אלא שגזרת שלא להוסיף עושין כן ולכן מוטל עליך להוסיף ולברך, והוה שמיסמיך אף אתה עשה כמו שהבטחתנו דהיינו מש"כ בתורתך שכאשר מקיימים את המצוה בתקונה מתברכים, ואמר לי אחי הר"ה"ג אברהם ישראל דלפי זה אפשר למצוא מזור לספקן של הגר"פ פראנק (הר צבי א"ח סימן מ"ב) איך אומרים הכהנים השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל הלא בזה גופא יש חשש כל תוסף שמוסיף על הברכה, אמנם אי נימא שהכהנים אומרים עשינו מה שגזרת עלינו היינו שרצינו לברך עוד רק שגזרת עלינו לא לברך א"כ אמירה זו כשלעצמה הוי הפסק ודפח"ח.

יבואר דברכת כהנים אינו אלא שלשה ברכות

בתחם סופר על התורה פרשת נשא כתב בביאור הכתוב ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום וז"ל 'ע"ז שפרשתי עושה שלום במרומוי הוא יעשה שלום עלינו וכל כל ישראל דמלאכי השרת שואלים כתיב אשר לא ישא פנים ואתה נושא פנים לישראל והקב"ה משיב להם איך לא אשא פנים והם מדקדקים עד כיות עד כביצה פ' מדת ההסתפקות ואינם מבקשים מה שאינו מוזמן להם מהקב"ה וכבר כתבתי שזהו עיקר שלום בתוך גופו של אדם ומחשבותיו שאינו נדון כל היום במחשבותיו להימין ולהשמאל כי אינו חפץ אלא מה שהזמין לו השי"ת וממילא יש לו שלום עם כל העולם והוא הגורם שלום במרום שלא יקטרו מלאכי השרת אתה נושא פנים לישראל והיינו עושה שלום במרומוי במלאכי השרת הוא יעשה שלום עלינו בעצמנו במדת ההסתפקות וממילא על כל ישראל וע"ז, והיינו ישא ה' פניו אליך וכדי שלא יקטרו מלאכי השרת וישם לך שלום בעצמך שתסתפק במה שיש לך וכו"ל וק"ל עכ"ל.

ומבואר שפירש דהברכה של ישא ד' פניו אליך הוא בתנאי של וישם לך שלום, והיא ברכה אחת מתוך הג' ברכות של ברכת כהנים, והיינו שהקב"ה אומר למלאכי השרת שישראל מדקדקין עד כיות ועד כביצה ולא אמרו שמחמירין בחומרות אחרות יתר על מה שאמרה תורה משום דהכוונה בזה שמוידים להקב"ה גם אם אין להם רק כיות ורק כביצה הרי הם מודים

בשבת (דף קנ"א): עשה עד שאתה מוציא ומצוי לך ועורך בידך עכ"ל.

ואנו צריכים לשמר בליבנו הרגשת החשיבות של קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות ולהרגיש מה שאומרים בכל תפלת שחרית קודם התפלה ואני ברב חסדך אבוא ביתך, שמאחר שלא זכינו במשך שני חדשים ליכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות כשנתן לנו הקב"ה רשות ליכנס לביתו אנו צריכים להודות ולהלל ולשבח על טובה גדולה וכמו שאמר דוד המלך 'ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך'.

והנה בכל מקום שיש השראת השכינה צריך מורא ולכן במתן תורה היה קולות וברקים ויחד כל העם אשר במחנה שמכיון שהקב"ה השרה שכינתו עלינו וכולנו נעשיו נביאים לשעה צריך מורא ולכן כשנכנסים לבית הכנסת צריך מורא וזה מה שאמר דוד המלך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדש ביראתך בהיכל קדשך צריך ביראתך.

ולכאורה הא בהא תליא דכשמרגיש האדם את ואני ברב חסדך אבוא ביתך שיועד את האושר הגדול שיש לנו אפשרות ליכנס בהיכל ד' שעליו נאמר 'אשרי יושבי ביתך' שהישיבה בבית המדרש לבדה היא מצוה משום שהוא נמצא במקום השראת השכינה ומרגיש הזכות לבוא לבית ד' הרי הוא זוכה ליראתך, שאם האדם מכין את הזכות להיות במקום השראת השכינה הרי הוא מעלה מורא ופחד בלבו מפני הדר גאונו של מקום.

להקב"ה וכוין שהם נושאים פנים להקב"ה גם הקב"ה נושא להם פנים, וכן מפורש במדרש רבה פרשת נשא (פרשה י"א) 'ד"א ישא ה' פניו וכי הקדוש ברוך הוא נושא פנים והלא כבר נאמר אשר לא ישא פנים אמר הקדוש ברוך הוא **כשם שהם נושאים לי פנים כך אני נושא להם פנים, כיצד כתבתי בתורתך 'ואכלת ושבעת וברכת' ואדם מישראל יושב הוא וכינוי ובני ביתו ואין לפניהם כדי שביעה ונושאין לי פנים ומברכין ודקדקו על עצמן עד כיות עד כביצה לפיכך ישא ה' פניו וגו' עכ"ל.**

ושמעתי מהגאון ר' שמואל גפן כשהיה במחנות ריכוז ולא היה מה לאכול והיה צריך לברך ברכת המזון כשהיה עדיין רעב ולא שבע אז הבין את מה שאמרנו חז"ל והם מדקדקים על עצמם עד כיות עד כביצה שמי שחיי כשאין להם אלא כיות וכביצה, ומודים ומשבחים להקב"ה.

וכן הברכות של יברכך וישמרך הם ברכה אחת שהרי יברכך בממון וישמרך מן המזיקים ואם לא ישמרנו מן המזיקים אין כאן ברכה כלל וכן צריך לפרש על דרך זה ביאר ויחונך.

שמעתי שהרב הצדיק ר' משה מידנר זצ"ל שלח במכתב לר' מאטעלא סלונטנער זצ"ל **בשם הקרובינער זצ"ל** שאמר בהתלהבות שמי שחי בטוב עם הקב"ה הוא גדול מד' מיתות ב"ד ומכפר על עוונות שאין יוה"כ ויסורים מכפרים.

ושמעתי לבאר מהרב הגאון ר' אשר פרוש שליט"א על פי מה שאנו אומרים בק"ש ואהבת את ד' אלוךך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך והרי בוודאי שנפשוך הוא דרגא יותר מכלל לבבך וא"כ בכל מאורך הוא דרגא גבוה יותר מכלל נפשך וכמו שאמרנו חז"ל דאייירי באדם שממונו חביב עליו מנופו ואפ"ה מוסר נפשו על אהבתו יתברך א"כ כיון שדרשו חז"ל בכל מאורך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודד לו במאוד מאוד, והוה דרגא גבוה יותר מכלל נפשך והרי לחיות עם הקב"ה בטוב דהיינו לראות תמיד הטוב מהקב"ה הוא יותר מד' מיתות ב"ד שהוא בכלל בכל נפשך.

דהיינו שמי שחי טוב עם הקב"ה דהיינו כל מה שעושה עמו הקב"ה הוא רואה אותו טוב עמו הרי הוא מקיים בכל מאורך והוא גדול מכלל נפשך ולחכי מכפר יותר מד' מיתות ב"ד, שהרי הוא יותר ממסירות נפש להקב"ה.

וזה מה שאנו אומרים בתפלת אהבה רבה בעבור אבותינו שבטחנו בו ותלמדם חוקי חיים כן תחנונו ותלמדנו דהיינו כשכלל ישראל בוטחים בהקב"ה וסומכים עליו שאינו עושה רק טוב כל הימים בעבור זאת זכינו לתורה, וכן אנו כמה שנבטח ונשען באלוהינו כן ישיענו עליו תורה ומצוה כל הימים.